

بومی پذیری در آزمون سراسری سال ۱۳۹۴

گزینش دانشجویان متقاضی ورود به آموزش عالی در سراسر دنیا به شیوه‌های مختلفی صورت می‌گیرد که با توجه به نظام آموزشی هر کشور متفاوت است. در بسیاری از کشورها که بین عرضه و تقاضا هماهنگی وجود دارد، افراد می‌توانند به هر رشته و دانشگاهی که حداقل الزامات آن را داشته باشند، وارد شوند و به تحصیل ادامه دهند. در بسیاری موارد، نظام‌های آموزشی برای حفظ دانش‌آموختگان در همان شهر، جلوگیری از مهاجرت‌های احتمالی و ... امتیازاتی برای ورود به دانشگاه در شهر محل تولد یا محل سکونت داوطلبان قائل می‌شوند.

بحث بومی‌گزینی در نظام آموزش عالی کشورمان نیز با هدف ایجاد توازن بین عرضه و تقاضا مطرح و اجرا شده است. در گزینش بومی برخی از رشته‌ها و دانشگاه‌ها، امتیازات خاصی برای داوطلبان بومی آن رشته و دانشگاه در نظر گرفته می‌شود.

سابقه گزینش بومی در نظام آموزش عالی کشورمان به سال ۱۳۶۵ برمی‌گردد که در آن تمامی استانهای کشور (بجز تهران) به ۸ ناحیه تقسیم شدند و کلیه داوطلبانی که محل اخذ مدرک دو سال آخر متوسطه آنان در یکی از این ناحیه‌ها بود، بومی آن ناحیه محسوب می‌شدند. این شیوه بومی‌گزینی تا سال ۱۳۶۸ ادامه یافت. کاردان فنی برق-الکترونیک در گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی، پرستاری و مامایی در گروه آزمایشی علوم تجربی و کلیه رشته‌های دبیری در گروه آزمایشی علوم انسانی برخی از رشته‌های مورد نظر بومی در آن زمان بودند.

پژوهش‌ها و بررسی‌هایی که در سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۶۹ انجام گرفت و اطلاعاتی که دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به وزارت فرهنگ آموزش عالی وقت ارسال کردند، حاکی از این امر بود که مشکلات آموزشی دانشگاه‌ها از قبیل مشروطی، اخراجی و افت تحصیلی دانشجویان، در آن سال‌ها از یک سو و نداشتن یا نامناسب بودن خوابگاه‌ها و عدم دسترسی به حداقل امکانات رفاهی لازم دانشجویان، فشار روانی پذیرفته شدن در مکانی دور از محل زندگی و خانواده و اثرات روانی و اجتماعی منفی ناشی از آن از سوی دیگر، با یکدیگر مربوط بوده و باعث افت تحصیلی دانشجویان شده است.

در سال ۱۳۶۹ با توجه به گسترش رشته‌های تحصیلی و ماهیت هر رشته و توسعه مراکز آموزش عالی در سطح کشور، طرحی در شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید که باعث تغییرات عمده در گزینش بومی شد: از جمله این تغییرات این بود که رشته‌ها به چهار دسته رشته‌های استانی، ناحیه‌ای، قطبی و کشوری تقسیم شدند و ملاک تعیین بومی بودن، محل اخذ مدرک تحصیلی سه سال آخر دوره متوسطه برای داوطلبان بود. هر چند طی سالهای بعد این طرح تغییرات بسیار جزئی داشت ولی اصل گزینش بومی کنونی را می‌توان از نتایج مصوبه مذکور دانست.

اعم اهداف بومی گزینی

- گزینش بومی اهداف زیادی داشته است که از آن جمله می توان به موارد ذیل اشاره نمود:
- ۱- کاهش مشکلات اقامتی و معیشتی دانشجویان و دانشگاه (نظیر مشکل کمبود خوابگاه، افت تحصیلی ناشی از دوری خانواده و مشکلات اقتصادی)؛
 - ۲- کاهش مهاجرت های درون کشوری؛
 - ۳- امکان قبولی بیشتر داوطلبان هر ناحیه با توجه به امتیازات در نظر گرفته شده ، در رشته های واقع در استان بومی؛

تعیین استان بومی

اولین مرحله در انجام گزینش بومی، تعیین استان بومی هر داوطلب است و برای تعیین استان بومی هر داوطلب، در صورتی که محل اخذ مدرک تحصیلی سه سال آخر دوره متوسطه برای داوطلبان نظام قدیم و محل اخذ مدرک پیش دانشگاهی و دو سال آخر دبیرستان برای داوطلبان نظام جدید در یک استان باشد، داوطلب بومی آن استان تلقی می شود و در صورتی که محل اخذ مدرک تحصیلی سه سال آخر داوطلبی در یک استان نباشد، استان محل تولد داوطلب به عنوان استان بومی وی در نظر گرفته می شود. به مثال زیر توجه نمایید:

مثال:

استان بومی ← استان یزد	استان سال آخر تحصیلی: استان تهران
	استان سال ماقبل آخر تحصیلی: استان خراسان رضوی
	استان دو سال ماقبل آخر تحصیلی: استان خراسان رضوی
	استان تولد: استان یزد

نکات:

- ۱- داوطلبانی که سه سال آخر محل تحصیل را در خارج از کشور گذرانیده اند، استان محل تولد، استان بومی این گونه داوطلبان تلقی خواهد شد.
- ۳- داوطلبانی که سه سال آخر محل تحصیل را خارج از کشور گذرانیده اند و همچنین استان محل تولد ایشان نیز خارج از کشور بوده است، استان بومی این قبیل داوطلبان تهران خواهد بود.
- ۴- استان بومی فارغ التحصیلان دوره های کاردانی آموزشکده های فنی و حرفه ای بر اساس استان سه سال آخر تحصیل دوره آموزش متوسطه (سال اول، دوم و سوم) تعیین می شود.
- ۵- برای داوطلبان سهمیه ایثارگر و رزمنده گزینش بومی اعمال نمی شود.
- ۶- ناحیه بومی و قطب بومی هر داوطلب با توجه به استان بومی وی و بر اساس جداول نواحی بومی و قطب های بومی جداول الف و ب که در پی می آید، تعیین می شود.

گزینش بومی در دوره‌های مختلف

(۱) دوره روزانه

در دوره روزانه با توجه به ماهیت رشته‌ها و درصد پوشش آن در استانهای مختلف گزینش بومی از نوع بومی استانی، بومی ناحیه‌ای و بومی قطبی ارائه می‌شود. همچنین چنانچه رشته‌ای در تعداد معدودی از دانشگاهها ارائه شود، گزینش بومی بر آن اعمال نمی‌شود و نوع گزینش آن کشوری است.

نوع گزینش رشته‌ها در دوره روزانه در دفترچه راهنمای انتخاب رشته آزمون سراسری (دفترچه شماره ۲) در ابتدای کدرشته‌محل‌ها ارائه می‌شود. داوطلبان لازم است در زمان انتخاب رشته به نوع گزینش رشته انتخابی توجه نمایند.

دسته‌بندی رشته‌های تحصیلی بر حسب گزینش بومی

(الف) رشته‌های استانی: رشته‌هایی هستند که در اکثر استانها گسترش داشته و از نظر کاربردی نیز فارغ‌التحصیلان آن رشته‌ها نیاز استان را تامین می‌کنند.

(ب) رشته‌های ناحیه‌ای: از مجموع چند استان مجاور یک ناحیه بومی تعیین می‌شود. رشته‌هایی ناحیه‌ای هستند که در اکثر استانها وجود نداشته ولی در چند استان مجاور که به عنوان یک ناحیه تلقی می‌شوند موجود هستند. دسته بندی نواحی بومی کشور بر اساس جدول زیر است.

جدول الف (دسته بندی نواحی بومی کشور):

استان‌های تابعه	نواحی بومی
تهران - زنجان - سمنان - قزوین - قم - مرکزی - البرز.	(۱) ناحیه یک
آذربایجان شرقی - آذربایجان غربی - اردبیل.	(۲) ناحیه دو
اصفهان - چهارمحال و بختیاری - یزد.	(۳) ناحیه سه
سیستان و بلوچستان - کرمان.	(۴) ناحیه چهار
بوشهر - فارس - کهگیلویه و بویراحمد - هرمزگان.	(۵) ناحیه پنج
کردستان - کرمانشاه - همدان.	(۶) ناحیه شش
ایلام - خوزستان - لرستان.	(۷) ناحیه هفت
خراسان رضوی - خراسان شمالی - خراسان جنوبی.	(۸) ناحیه هشت

ج) رشته‌های قطبی: از مجموع چند ناحیه، یک قطب بومی ایجاد می‌گردد. رشته‌هایی قطبی هستند که در اکثر نواحی وجود نداشته ولی در چند ناحیه مجاور که به عنوان یک قطب تلقی می‌شود، موجودند. جدول زیر تقسیم بندی قطب‌های کشور را نشان می‌دهد:

جدول ب (دسته بندی قطب‌های بومی):

ناحیه موجود در هر قطب	استان‌های تابعه	قطب‌های بومی	
ناحیه (۱) + ناحیه (۹)	تهران - زنجان - سمنان - قزوین - قم - گلستان - گیلان - مازندران - البرز - مرکزی .	(۱)	قطب یک
ناحیه (۸) + ناحیه (۴)	خراسان جنوبی - خراسان رضوی - خراسان شمالی - سیستان و بلوچستان - کرمان.	(۲)	قطب دو
ناحیه (۲) + ناحیه (۶)	آذربایجان شرقی - آذربایجان غربی - اردبیل - کردستان - کرمانشاه - همدان.	(۳)	قطب سه
ناحیه (۳) + ناحیه (۷)	اصفهان - ایلام - چهارمحال و بختیاری - خوزستان - لرستان - یزد.	(۴)	قطب چهار
ناحیه (۵)	بوشهر - فارس - کهگیلویه و بویراحمد - هرمزگان.	(۵)	قطب پنج

د) رشته‌های کشوری: شامل رشته‌هایی است که در اکثر قطب‌های کشور وجود ندارد و تنها در معدودی از دانشگاهها ارائه می‌شوند؛ به عنوان نمونه، گزینش بومی برای تمامی رشته‌های گروه آزمایشی هنر در دوره روزانه با توجه به ظرفیت بسیار کم آنها، در مقایسه با سایر گروهها، اعمال نمی‌شود و در نتیجه نوع گزینش آن کشوری است.

با توجه به مواردی که عنوان شد، داوطلب برای آنکه بداند در دوره روزانه، بومی کدرشته ای هست یا نه باید:

- ابتدا به نوع گزینش رشته توجه نماید (نوع گزینش رشته‌ها در دفترچه راهنمای شماره ۲ آزمون سراسری تحت عنوان جدول رشته‌های تحصیلی ارائه شده است).

- استان بومی خود را که با توجه به مطالب ارائه شده قبلی تعیین و در کارنامه داوطلب درج شده است در نظر بگیرد.

- اگر نوع گزینش بومی رشته، استانی است، داوطلب در این رشته فقط در دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی واقع در استان بومی خود، بومی خواهد بود.

- اگر نوع گزینش بومی رشته ناحیه‌ای است، داوطلب در این رشته در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی واقع در استان بومی خود و استان‌های هم‌ناحیه با استان بومی خود، بومی محسوب خواهد شد.

- اگر نوع گزینش بومی رشته قطبی است، داوطلب در این رشته در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی واقع در استان بومی خود و استان‌های هم‌قطب با استان بومی خود، بومی محسوب خواهد شد.

- اگر نوع گزینش رشته کشوری است، گزینش بومی اعمال نخواهد شد.

تذکر مهم: اگر گزینش یک رشته محل بومی (استانی، قطبی یا ناحیه‌ای) باشد این نکته به این مفهوم نیست که فقط داوطلبان بومی اجازه انتخاب آنها را دارند؛ بلکه شانس قبولی داوطلبان بومی در این رشته محل بیشتر از سایر داوطلبان غیر بومی است.

برای روشن‌تر شدن موضوع، مثال‌هایی از تاثیر گزینش بومی در افزایش یا کاهش شانس قبولی داوطلبان ارائه می‌گردد:

مثال ۱: فرض کنید که داوطلبی در گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی، بومی استان یزد باشد و متقاضی رشته مهندسی معماری است. نوع گزینش رشته معماری ناحیه‌ای است. با توجه به اینکه استان بومی داوطلب، یزد است و یزد هم‌ناحیه با استانهای اصفهان و چهارمحال بختیاری است (طبق جدول دسته‌بندی نواحی کشور) لذا این داوطلب در رشته مهندسی معماری، بومی استان خود و هم بومی استان‌های اصفهان و چهارمحال بختیاری خواهد بود؛ ولی برای مهندسی معماری دانشگاه زنجان با توجه به اینکه استان زنجان هم‌ناحیه با استان یزد نیست، غیر بومی محسوب خواهد شد.

مثال ۲: فرض کنید که داوطلبی در گروه آزمایشی هنر، بومی استان یزد است و متقاضی رشته صنایع دستی است. از آنجا که نوع گزینش رشته مذکور کشوری است، لذا گزینش بومی برای این رشته اعمال نخواهد شد؛ پس انتخاب رشته صنایع دستی دانشگاه یزد نسبت به دانشگاه زنجان موجب افزایش قبولی داوطلب نخواهد بود و در این قبیل رشته‌ها وضعیت علمی هر یک از داوطلبان تعیین‌کننده خواهد بود.

تا اینجا به نوع گزینش بومی رشته‌ها در دوره روزانه اشاره شد، اکنون به میزان پذیرش بومی رشته‌ها در دوره روزانه پرداخته می‌شود. رشته‌ها در دوره روزانه به دو دسته پرمتقاضی و کم‌متقاضی تقسیم می‌شود. پس از کسر 25 درصد سهمیه ایثارگران بقیه ظرفیت به صورت ذیل به سایر داوطلبان اختصاص می‌یابد:

۱- میزان پذیرش بومی در رشته‌های پرمتقاضی دوره روزانه، با توجه به اینکه نگاه بومی در آنها کمتر است، تعدیل شده است. این رشته‌ها عبارتند از: رشته‌های مهندسی مکانیک، مهندسی کامپیوتر، مهندسی عمران، مهندسی معماری، مهندسی صنایع در گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی؛ رشته دامپزشکی در گروه آزمایشی علوم تجربی و رشته‌های حقوق و حسابداری در گروه

آزمایشی علوم انسانی. در این قبیل رشته‌ها، حدود ۶۰ درصد ظرفیت هر رشته محل به صورت گزینش بومی و حدود ۴۰ درصد به صورت گزینش آزاد انجام می‌شود.

۲- در سایر رشته‌های آزمون سراسری، میزان پذیرش بومی در دوره روزانه حدود ۸۰ درصد است و در حدود ۲۰ درصد دیگر گزینش به طور آزاد صورت خواهد پذیرفت.

نکات مهم:

✓ داوطلبان عزیز به روند فوق دقت نمایند و متوجه باشند که اگر داوطلبی بومی کدرشته‌ای نباشد به معنای عدم قبولی وی نیست؛ بلکه به این معنا است که با داوطلبان غیربومی و در ظرفیت مربوط به آنها به رقابت می‌پردازد.

✓ داوطلبان باید به وضعیت علمی خود نیز توجه داشته باشند؛ به این معنا که اگر برای کدرشته‌ای بومی محسوب شوند، به معنای قبولی قطعی آنان نخواهد بود؛ مثلاً اگر داوطلبی بومی استان تهران یا یکی از استان‌های واقع در ناحیه یک باشد و رتبه کشوری بالای ۲۰۰۰۰ در زیرگروه یک گروه آزمایشی علوم ریاضی و فنی کسب نموده باشد، بومی رشته مهندسی عمران در دوره روزانه دانشگاه‌های شهر تهران خواهد بود؛ ولی از آنجا که رقابت در رشته مذکور بالا است، شانس قبولی داوطلب در رشته مذکور در سطح تهران بسیار پایین خواهد بود.

✓ تقدم در انتخاب رشته داوطلبان موجب افزایش شانس قبولی آنان نمی‌شود؛ به عبارت دیگر اگر داوطلبی با وضعیت علمی پایین‌تر، کدرشته‌ای را در انتخاب‌های اولیه، درج نماید و داوطلبی دیگر با وضعیت علمی بالاتر همان کدرشته را در انتخاب‌های آخر درج نماید، شانس قبولی داوطلب اول افزایش نخواهد یافت؛ بلکه کلیه داوطلبان، چه در انتخاب اول و چه در انتخاب آخر، بر اساس وضعیت علمی، سهمیه و استان بومی و موارد دیگر که در دفترچه راهنمای شماره ۲ آزمون سراسری سال ۱۳۹۴ درج گردیده است، گزینش خواهند شد.

۲) سایر دوره‌ها

۲-۱) دوره نوبت دوم (شبانه)

نوع گزینش بومی کلیه رشته محل‌های نوبت دوم از نوع استانی است پس از کسر ۲۵ درصد سهمیه ایثارگران، بقیه ظرفیت یعنی حدود ۸۰ درصد ظرفیت رشته‌های نوبت دوم به داوطلبان بومی هر استان تعلق خواهد گرفت و حدود ۲۰ درصد به داوطلبان آزاد اختصاص می‌یابد.

۲-۲) دوره غیر انتفاعی

کلیه رشته محل‌های موسسات غیر انتفاعی به صورت بومی ناحیه‌ای گزینش می‌شوند؛ بدین معنا که حدود ۸۰ درصد ظرفیت رشته محل‌های این دوره به بومیان نواحی مربوط (پس از کسر ۲۵ درصد سهمیه ایثارگران) و بقیه به داوطلبان آزاد اختصاص دارد.

۲-۳) دوره نیمه حضوری

کلیه رشته محل‌های نیمه حضوری استانی تلقی می‌شوند و حدود ۸۰ درصد ظرفیت به داوطلبان بومی هر استان (پس از کسر ۲۵ درصد سهمیه ایثارگران) و بقیه به داوطلبان آزاد اختصاص می‌یابد.

۲-۴) دوره مجازی و پردیس‌های خودگردان

کلیه رشته محل‌های مجازی و پردیسهای دانشگاهی، کشوری تلقی می‌شوند و گزینش بومی در آنها اعمال نمی‌شود؛ لذا بقیه ظرفیت پس از کسر ظرفیت سهمیه ایثارگران (۲۵ درصد) به نسبت تعداد داوطلبان هر یک از مناطق سه گانه (منطقه یک، دو و سه) و خانواده شهدا در هر رشته محل اختصاص می‌یابد.

۵-۲) دوره پیام‌نور

کلیه رشته‌های دانشگاه پیام نور بصورت بومی شهرستان (حدود ۷۰ درصد بومی شهرستان و حدود ۳۰ درصد بقیه به شهرستانهای تحت پوشش موسسه پذیرنده) است. داوطلبان در زمان انتخاب رشته باید به این نکته توجه نمایند که کدرشته‌محل‌های پیام نور را با توجه به شهر اقامت یا تولد یا شهر یکی از سه سال آخر تحصیل از جدول مخصوص که در پیوست دفترچه راهنمای انتخاب رشته (دفترچه شماره ۲) ارائه شده است، انتخاب نمایند؛ در غیر این صورت از گزینش نهایی در این قبیل رشته‌ها حذف می‌شوند.

جمع بندی

۱- گزینش در تمامی رشته محل‌ها اعم از متمرکز و نیمه متمرکز با توجه به دوره مربوط (روزانه، نوبت دوم (شبانه)، غیرانتفاعی، پیام نور، مجازی، پردیس‌های دانشگاهی) و بر اساس مطالب ارائه شده در این گزارش صورت می‌پذیرد.

۲- با توجه به اجرای ماده ۴۷ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) در خصوص اصلاحیه ماده ۷۰ قانون جامع خدمات رسانی به ایثارگران مصوب مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۴ مجلس شورای اسلامی در آزمون سراسری سال ۱۳۹۴، ابتدا ۲۵ درصد ظرفیت هر کد رشته محل به داوطلبان سهمیه ایثارگران اختصاص یافته و سپس بقیه ظرفیت با توجه به نوع گزینش هر رشته محل در هر دوره به سایر داوطلبان اختصاص می‌یابد.

۳- تمامی داوطلبان استفاده کننده از سهمیه‌های ایثارگران، رزمندگان و خانواده شهدا برای پذیرش در هر رشته محل باید حد نصاب قبولی گزینش آزاد را کسب نمایند. در تمامی رشته محل‌ها حد نصاب داوطلبان سهمیه رزمندگان ۷۵ درصد گزینش آزاد، خانواده شهدا ۸۰ درصد گزینش آزاد و داوطلبان سهمیه‌های ایثارگران در تمامی رشته محل‌ها ۷۰ درصد گزینش آزاد می‌باشد.

۴- با توجه به تعداد محدود داوطلبان سهمیه‌های ایثارگران و خانواده شهدا و وجود حدنصاب‌های علمی مربوط به گزینش آزاد (بند ۳ فوق)، خالی مانده ظرفیت این عزیزان به داوطلبان آزاد (بدون توجه به سهمیه) تعلق می‌گیرد و داوطلبان آزاد فارغ از هر نوع سهمیه و تنها بر اساس ملاک نمره کل نهایی بالاتر در زیر گروه مربوط پذیرش می‌شود.

۵- طبق قانون اصلاح بند (۳) ماده واحده قانون برقراری عدالت آموزشی در پذیرش دانشجو در دوره‌های تحصیلات تکمیلی و تخصصی مصوب مورخ ۱۳۹۲/۷/۱۰ مجلس شورای اسلامی، در رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی، ۳۰ درصد ظرفیت به داوطلبان استانی محروم اختصاص داده شده است لذا پذیرش در این قبیل کدرشته‌محلها بصورت صددرصد بومی استانی صورت است. نوع گزینش در سایر کدرشته‌محل‌های این رشته‌ها کشوری بوده و برخلاف سال‌های قبل هیچ گزینش بومی بر آن اعمال نمی‌شود.

۶- رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و پرستاری در آزمون سراسری سال ۱۳۹۴ بصورت ۵۰ درصد مرد و ۵۰ درصد زن پذیرش می‌نمایند. (به غیر از کدرشته‌هایی که صرفاً از یک جنس پذیرش می‌نمایند) این موارد در دفترچه راهنمای شماره ۲ ارائه می‌شود.

۷- شیوه پذیرش برخی از رشته‌ها در آزمون سراسری سال ۱۳۹۴ از نیمه‌متمرکز به خاص تغییر نموده است. یعنی برنامه‌ریزی طوری صورت گرفته که نتایج نهایی این رشته‌ها همزمان با سایر رشته‌های متمرکز در شهریورماه اعلام خواهد شد. همچنین محدودیت کدرشته‌های خاص که باید تا اولویت مشخص انتخاب می‌نمودند نیز برداشته شده است.